HİCRET

ZAMANSIZ BİR MEDENİYET MİSYONU

1448. Yılında Hicret ve Medine Modeli: Felsefi, Sosyolojik ve Hukuki Bir Analiz

Ahmet TÜRKAN

Haziran 2026 / Muharrem 1448

İçindekiler

MUKADDİME 3
1. BÖLÜM: BİR MİLAT OLARAR HİCRET VE TAKVİM BİLİNCİ 3
2. BÖLÜM: MEDİNE SÖZLEŞMESİ (VESİKASI) TAM METNİ..... 4
3. BÖLÜM: MEDİNE SÖZLEŞMESİ'NİN SOSYO-HUKUKİ VE FELSEFİ ANALİZİ..... 8
4. BÖLÜM: HİCRETİN İLAHİ TEMİNATI VE VADİ (KASAS SURESİ 85. AYET)9
5. BÖLÜM: NÜBÜVVET FELSEFESİ AÇISINDAN BİR MUKAYESE..... 10
6. BÖLÜM: VAADİN KEMALE ERMESİ VE MUTLAK FETİH (FETİH SURESİ 1-3. AYETLER) 12
7. BÖLÜM: ADALETİN KURUMSALLAŞMASI VE MEDİNE MODELİ..... 13
8. BÖLÜM: MEKKE'NİN FETHİ İÇİN HİCRET GEREKLİYDİ 13
9. BÖLÜM: KÜRESEL GÜÇ PARADOKSU 14
NİHAİ DEĞERLENDİRME..... 15

MUKADDİME

Bismillahirrahmânirrahîm

İnsanlık tarihi, mekânların keşfi ve kitlelerin yer değiştirmesiyle şekillenen sayısız göç hikâyesine şahittir. Ancak bu hikâyelerin pek azı, coğrafyanın sınırlarını aşarak zamanın ruhuna yön verecek ve insani değerleri yeniden inşa edecek bir medeniyet miladına dönüşebilmiştir. İşte Hicret, insanlık kronolojisinde sıradan bir yer değiştirme veya baskıdan kaçış öyküsü değil; zihniyetin, ahlakın ve hukukun yeryüzündeki en köklü inkılabıdır.

Bu çalışma, Hicret'in 1448. Yıl dönümü vesilesiyle, bu büyük yürüyüşü sadece tarihsel bir olay olarak anmanın ötesine geçmek; onun evrensel, sosyolojik ve felsefi kodlarını deşifre etmek amacıyla kaleme alınmıştır. Hicret'i doğru okumak; parçalanmış, adaletsiz ve gücün esiri olmuş bir yapıdan (Yesrib), hukukun, emniyetin ve çoğulcu barışın egemen olduğu bir "Erdemli Şehir" (Medine) modeline geçişin stratejik dehasını anlamaktır.

Bugün modern dünya; kutuplaşma, yabancılaşma, güvensizlik ve güçlü olanın haklı sayıldığı küresel bir kriz sarmalının içindedir. İnsanlık, kalabalıklar içinde yalnızlaşırken, adil bir toplumsal sözleşmenin ve bir arada yaşama ahlakının arayışı sürmektedir. Tam da bu noktada, Hicret'in doğurduğu "Medine Vesikası"ndaki hak ve sorumluluk dengesi, "Muahat" ile somutlaşan psiko-sosyal dayanışma ruhu ve gücü ahlakın emrine veren o muazzam fetih karakteri, günümüzün kentsel ve sosyal krizlerine zamansız birer felsefi panzehir sunmaktadır.

Bu analiz; bireysel kemalatını tamamlamış "Erdemli İnsan"ın, adil ve ahlaki bir kurumsallaşmayla "Erdemli Toplum ve Devlet" modelini nasıl inşa edebileceğinin tarihsel laboratuvarını gözler önüne sermektedir. Hicret, zamandan ve mekândan bağımsız olarak, insanın ve toplumun her an kötülükten iyiliğe, cehaletten bilgiye, zulümden adalete doğru gerçekleştirmesi gereken kesintisiz bir uyanış yolculuğudur.

Zamanı Hicret'le başlatma iradesi gösteren o yüksek bilincin, bugünün dünyasına söyleyecek çok sözü vardır. Bu çalışma, o sözü yeniden duymak ve duyurmak adına atılmış mütevazı bir adımdır.

Bu çalışma, Dr. Nuh UÇGAN'ın "Vukuatın Başlangıcı Olarak Hicret: Takvim Vatan Millet" musahabesinden alınan notlara istinaden ayrıntılı bir şerhtir.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

1. BÖLÜM: BİR MİLAT OLARAR HİCRET VE TAKVİM BİLİNCİ

Hz. Ömer döneminde devlet işlerinin düzenlenmesi için bir takvim ihtiyacı doğduğunda; Hz. Peygamber'in doğumu (Mevlid) ya da ilk vahyin gelişi (Bi'set) gibi seçenekler de masadaydı. Ancak sahabenin ortak kararı Hicret oldu. Müslümanların zamanı bu olayla başlatmasının ardında derin felsefi ve pratik nedenler yatmaktadır:

- **Mekânın Değil, Zihniyetin Dönüşümü:** Hicret, kelime anlamıyla "terk etmek, ayrılmak" demektir. Ancak İslam düşüncesinde bu kavram, edilgenlikten etkenliğe geçişi ifade eder. Mekke dönemi, inancın kalplerde kök saldığı bir dikey derinleşme evresiyken; Hicret, bu potansiyelin toplumsal, hukuki ve ahlaki bir düzende yatay olarak yayılması, yani medeniyet inşasıdır.
- **Tarih Sahnesine Çıkış:** Müslümanlar, Hicret'le birlikte himaye edilen bir azınlık olmaktan çıkıp, kendi ayakları üzerinde duran siyasi, hukuki ve sosyal bir özne (aktör) haline gelmişlerdir.
- **Kurumsallaşma ve Sözleşme Kültürü:** Hicret, doğumu veya ölümü değil, bir toplumun ortak kader ortaklığı etrafında bir araya gelmesini esas alır. Bu iradenin ilk somut meyvesi ise insanlık tarihinin ilk yazılı anayasalarından biri kabul edilen Medine Sözleşmesi olmuştur.

2. BÖLÜM: MEDİNE SÖZLEŞMESİ (VESİKASI) TAM METNİ

Tarihçi ve İslam hukukçusu Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın tasnifine göre, Medine Vesikası toplam 47 maddeden oluşur. İlk 23 madde Müslümanların kendi iç hukukunu, 24. maddeden sonrası ise Yahudiler başta olmak üzere diğer inanç gruplarıyla yapılan ortak yaşam, savunma ve adalet sözleşmesini içerir.

Belgenin günümüz Türkçesiyle eksiksiz metni şu şekildedir:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Bu belge, Peygamber Muhammed tarafından Kureyşli ve Yesribli müminler, Müslümanlar ve bunlara tabi olanlarla, onlara sonradan katılanlar ve onlarla beraber cihat edenler için tanzim edilmiştir.

I. Bölüm: Müminlerin Kendi Aralarındaki Sorumlulukları (Md. 1-23)

- **Madde 1:** Bu kitap (yazı), yukarıda adı geçen topluluklar arasında bir sözleşmedir.
- **Madde 2:** Sözleşmeye taraf olanlar, diğer insanlardan ayrı tek bir ümmet (toplum) teşkil ederler.
- **Madde 3:** Kureyş'ten olan Muhacirler, kendi aralarında yerleşik olan örfe göre kan diyetlerini ödemeye iştirak ederler; onlar harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilklerine göre ödeyeceklerdir.
- **Madde 4:** Avf oğulları (Ensar), kendi yerleşik örflerine göre kan diyetini eski tarzda ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.
- **Madde 5:** Hâris oğulları, kendi eski örflerine göre kan diyetini ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.

- **Madde 6:** Sâide oğulları, kendi eski örflerine göre kan diyetini ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.
- **Madde 7:** Cüşem oğulları, kendi eski örflerine göre kan diyetini ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.
- **Madde 8:** Neccâr oğulları, kendi eski örflerine göre kan diyetini ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.
- **Madde 9:** Amr b. Avf oğulları, kendi eski örflerine göre kan diyetini ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.
- **Madde 10:** Nebît oğulları, kendi eski örflerine göre kan diyetini ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.
- **Madde 11:** Evs oğulları, kendi eski örflerine göre kan diyetini ödemeye iştirak edeceklerdir; her zümre, harp esirlerinin fidyesini müminler arasındaki adalet ilkelerine göre ödeyecektir.
- **Madde 12/a:** Müminler, kendi aralarında ağır mali sorumluluklar altında bulunan (borçlu, çok çocuklu vb.) hiç kimseyi çaresiz bırakmayacaklar, onun fidye veya diyet gibi borçlarını adalet ilklerine göre ödeyeceklerdir.
- **Madde 12/b:** Hiçbir mümin, diğer bir müminin izni olmadan onun mevlası (himayesindeki kişi) ile ittifak kuramaz.
- **Madde 13:** Takva sahibi müminler; kendi aralarında azgınlık yapana, haksız bir fiil tasarlayana, bir cürüm veya düşmanlık icra edene ya da müminler arasında bozgunculuk çıkarmak isteyene karşı tek bir el gibi hareket edeceklerdir. Bu suçlu, onlardan birinin öz evladı bile olsa, hepsinin eli onun aleyhine kalkacaktır.
- **Madde 14:** Hiçbir mümin, bir kafir için bir mümini öldümez ve bir müminin aleyhine bir kafire yardım edemez.
- **Madde 15:** Allah'ın zimmeti (himayesi ve güvencesi) tektir; müminlerin en zayıfının (toplum adına) verdiği güvence, hepsini bağlar. Müminler, diğer insanlara karşı birbirlerinin velisidirler (dostu ve koruyucusudur).
- **Madde 16:** Yahudilerden bize tabi olanlar, hiçbir haksızlığa uğramaksızın ve düşmanlarıyla yardımlaşılmaksızın, yardım ve müzaferetimize (desteğimize) hak kazanacaklardır.

- **Madde 17:** Müminlerin barışı tektir. Hiçbir mümin, Allah yolunda yapılan bir harpte, diğer müminleri dışarıda bırakarak tek başına barış anlaşması imzalayamaz; barış ancak hepsi için eşit ve adil şartlarda gerçekleştirilir.
- **Madde 18:** Bizimle beraber harbe katılan bütün askeri birlikler, nöbetleşe olarak birbirlerinin arkasından (desteğe) geleceklerdir.
- **Madde 19:** Müminler, Allah yolunda canlarını veren kardeşlerinin kanlarının intikamını (kısasını) almakta tek bir vücuttur.
- **Madde 20/a:** Takva sahibi müminler, en iyi ve en doğru yol üzerindedirler.
- **Madde 20/b:** Hiçbir müşrik (Medineli), bir Kureyşli'nin malını ve canını himayesi altına alamaz ve bir müminin Kureyşlilere ulaşmasına engel olamaz.
- **Madde 21:** Bir müminin kasıtlı olarak öldürüldüğü kesin delillerle sabit olur ve maktulün velisi diyete razı olmazsa, katil kısas olunur. Bu durumda bütün müminler katilin aleyhinedir; onlara sadece bu hükmün uygulanması için ayağa kalkmak helaldir.
- **Madde 22:** Bu belgede yazılanları kabul eden, Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanan bir mümin için, bir katile/bozguncuya (muhdis) yardım etmek veya ona sığınacak yer vermek helal değildir. Ona yardım eden veya sığınak sağlayan kimseye kıyamet günü Allah'ın laneti ve gazabı vardır; ondan hiçbir tevbe ve fidye kabul edilmeyecektir.
- **Madde 23:** Üzerinde ihtilafa düştüğünüz her hususun çözümü, Allah'a ve Muhammed'e (s.a.v.) aittir.

II. Bölüm: Yahudiler ve Diğer Gruplarla Ortak Yaşam Sözleşmesi (Md. 24-47)

- **Madde 24:** Yahudiler, Müslümanlarla beraber savaştıkları müddetçe harbe yönelik masrafları kendileri karşılayacaklardır.
- **Madde 25/a:** Avf oğulları Yahudileri, müminlerle beraber tek bir ümmet (topluluk) teşkil ederler. Yahudilerin kendi dinleri, Müslümanların da kendi dinleri vardır. Buna hem kendileri hem de müttefikleri (mevâli) dahildir.
- **Madde 25/b:** Ancak haksızlık eden veya suç işleyen kimse, sadece kendisine ve kendi aile ehline zarar vermiş olur.
- **Madde 26:** Neccâr oğulları Yahudileri de Avf oğulları Yahudileri ile aynı haklara sahiptirler.
- **Madde 27:** Hâris oğulları Yahudileri de Avf oğulları Yahudileri ile aynı haklara sahiptirler.

- **Madde 28:** Sâide oğulları Yahudileri de Avf oğulları Yahudileri ile aynı haklara sahiptirler.
- **Madde 29:** Cüşem oğulları Yahudileri de Avf oğulları Yahudileri ile aynı haklara sahiptirler.
- **Madde 30:** Evs oğulları Yahudileri de Avf oğulları Yahudileri ile aynı haklara sahiptirler.
- **Madde 31:** Sa'lebe oğulları Yahudileri de, Avf oğulları Yahudileri ile aynı haklara sahiptirler. Ancak haksızlık eden veya suç işleyen kimse, sadece kendisine ve aile ehline zarar verir.
- **Madde 32:** Cefne kabilesi, Sa'lebe oğullarının bir koludur; dolayısıyla onlar da asılları gibidirler.
- **Madde 33:** Şuteybe oğulları Yahudileri de Avf oğulları Yahudileri ile aynı haklara sahiptirler. İyilik ve dürüstlük, günahtan ve hainlikten uzaktır.
- **Madde 34:** Sa'lebe oğullarının müttefikleri de bizzat Sa'lebe oğulları gibidirler.
- **Madde 35:** Yahudilere sığınmış olan aileler (bitâne), bizzat Yahudiler gibidirler.
- **Madde 36/a:** Yahudilerden hiçbir kimse, Muhammed'in (s.a.v.) izni olmadan (askeri amaçla) şehirden dışarı çıkamaz.
- **Madde 36/b:** Bir yaralamanın intikamını almak yasaklanmamıştır. Kim bir suç işlerse, cezası kendisine ve aile ehline aittir; haksızlığa uğrayanlar müstesnadır. Allah bu kurala sadık kalanlarla beraberdir.
- **Madde 37/a:** Yahudiler kendi savaş masraflarını, Müslümanlar da kendi savaş masraflarını karşılayacaklardır.
- **Madde 37/b:** Bu belgede adı geçenlere karşı harp ilan eden kimselere karşı, taraflar birbirlerine yardım edeceklerdir. Onların arasındaki ilişkiler, iyilik, dürüstlük ve samimiyet üzerine kurulacaktır; iyilik günahtan üstündür.
- **Madde 37/c:** Hiçbir kimse müttefikinin işlediği suçtan dolayı sorumlu tutulamaz. Mazluma mutlaka yardım edilecektir.
- **Madde 38:** Yahudiler, Müslümanlarla beraber savaşmakta oldukları müddetçe harbin masraflarına katılacaklardır.
- **Madde 39:** Bu belgenin tarafları için Yesrib (Medine) vadisinin içi (harem) kutsaldır; burada kan dökmek, bozgunculuk yapmak yasaktır.
- **Madde 40:** Himaye altındaki yabancı (câr), bizzat himaye eden kimse gibidir; ona zarar verilemez ve o da suç işleyemez.

- **Madde 41:** Himaye hakkına sahip olanlar (ev sahipleri), yanlarındaki kadınların rızası ve izni olmadan kimseyi himayelerine alamazlar.
- **Madde 42:** Bu belgenin tarafları arasında meydana gelmesinden ve büyümesinden korkulan her türlü cinayet veya ihtilaf vakası, Allah'a ve Resulullah Muhammed'e götürülecektir. Allah, bu belgedeki maddelere en titiz şekilde riayet edenlerle beraberdir.
- **Madde 43:** Kureyşlilere (Mekkelilere) ve onlara yardım edenlere hiçbir şekilde himaye ve güvence verilmeyecektir.
- **Madde 44:** Belgenin tarafları, Yesrib'e (Medine) yönelik yapılacak her türlü dış saldırıya karşı birbirlerine yardım edeceklerdir.
- **Madde 45/a:** Eğer Yahudiler, Müslümanlar tarafından bir barış anlaşması yapmaya veya böyle bir anlaşmaya katılmaya davet edilirlerse, bunu yapacaklardır. Aynı şekilde Müslümanlar da Yahudiler tarafından böyle bir barışa davet edilirlerse, din uğrundaki savaşlar müstesna olmak üzere, bu davete icabet edeceklerdir.
- **Madde 45/b:** Şehri savunurken her zümre, kendi cephesine düşen bölgenin savunma masrafından sorumludur.
- **Madde 46:** Bu belgede adı geçen şartlar, Evs Yahudileri ve onların müttefikleri için de aynen geçerlidir. Onlar, bu belgenin taraflarına gösterdikleri saf ve samimi sadakati korumakla yükümlüdürler. İyilik günahtan üstündür; günah kazanan ancak kendi aleyhine kazanmış olur. Allah bu belgedeki maddelere en doğru şekilde riayet edenlerle beraberdir.
- **Madde 47:** Bu vesika, haksızlık yapan (zalim) veya suç işleyen kimseyi cezadan kurtarmaz. Şehir dışına çıkan da emniyettedir, şehirde kalan da emniyettedir; haksızlık edenler ve suç işleyenler müstesnadır. Şüphesiz Allah ve O'nun Resulü Muhammed, sözleşmeye sadık kalan ve takva sahibi olanların koruyucusudur.

3. BÖLÜM: MEDİNE SÖZLEŞMESİ'NİN SOSYO-HUKUKİ VE FELSEFİ ANALİZİ

Medine Vesikası, kuru bir kabileler arası uzlaşı metni değil; insanlık tarihinin en radikal toplumsal sözleşmelerinden biridir. 47 maddelik bu anayasal metin dikkatle incelendiğinde, "Erdemli bir devlet yapısının" hangi evrensel sütunlar üzerine yükseldiği açıkça görülür:

1. Asabiyetten Hukuk Toplumuna Geçiş (Sosyolojik İnkılap)

Vesika'nın 2. maddesinde geçen *"Diğer insanlardan ayrı tek bir ümmet teşkil ederler"* ibaresi ve suçun şahsiliğiyle ilgili maddeler (Md. 13, 25/b, 31, 36/b), Cahiliye döneminin en büyük yapısal sorunu olan kabile asabiyetini (korumacılığını) kökten yıkmıştır.

- **Analiz:** Kadim dünyada adalet, "kabilenden olanı, haklı da olsa haksız da olsa korumak" demekti. Vesika, suç işleyen kişi *"öz evlatları bile olsa"* herkesin ona karşı duracağını (Md. 13) taahhüt altına alarak, gücün ve soyun üstünlüğü yerine hukukun üstünlüğünü ikame etmiştir. Bu, erdemli toplumun ilk şartıdır.

2. Çoğulculuk ve İnanç Özgürlüğünün Kurumsallaşması (Siyasi Model)

Metnin en devrimci yönü, homojen (tek tip) bir vatandaşlık dayatmamasıdır. Madde 25'te yer alan *"Yahudilerin kendi dinleri, Müslümanların da kendi dinleri vardır"* ilkesi, otonom bir hukuk düzenini beraberinde getirmiştir.

- **Analiz:** Medine Modeli, farklı inanç, kültür ve etnik yapıdaki unsurları tek bir potada eritip yok etmek yerine; onların kendi kimlikleriyle var olmalarına izin veren çoğulcu (plüralist) bir çatı oluşturmuştur. Birlik (ümmet kavramı), tek tipleşerek değil; adalet, savunma ve barış gibi evrensel ilkelerde ortaklaşarak (Md. 37, 44) sağlanmıştır.

3. Hak ve Sorumluluk Dengesi (Birey-Devlet İlişkisi)

Vesika, modern anayasaların en büyük açmazı olan "bireysel özgürlükler ile kamu güvenliği" arasındaki hassas dengeyi muazzam bir netlikle kurmuştur.

- **Analiz:** Topluluklara kendi iç işlerinde ve dinlerinde tam bir otonomi (hak) tanınırken; şehrin ortak savunması (Md. 24, 37, 45/b), zalime karşı ortak cephe alınması (Md. 13) ve iç barışın korunması (Md. 39) gibi hayati alanlarda kaçınılmaz sorumluluklar yüklenmiştir. Bu denge, bencil bireyciliği de totaliter devlet baskısını da reddeden, erdemli bir "vatandaşlık bilinci" üretmiştir.

4. Güvenlik Çemberi ve Ortak Coğrafya Bilinci

Madde 39'da Yesrib vadisinin içinin "harem" (kutsal/dokunulmaz) ilan edilmesi, coğrafi bir alanı salt bir toprak parçası olmaktan çıkarıp, üzerinde adaletle yaşanan bir "Vatan" bilincine dönüştürmüştür.

- **Analiz:** Erdemli devlet, sınırları içindeki her can için mutlak bir emniyet alanı (Md. 47) olmak zorundadır. Vesika, çatışma ve kan dökülmesini yasaklayarak, ekonomik ve sosyal hayatın adaletle serpilebileceği huzurlu bir zemin inşa etmiştir.

4. BÖLÜM: HİCRETİN İLAHİ TEMİNATI VE VAADİ (KASAS SURESİ 85. AYET)

Hicret'i salt sosyolojik ve stratejik bir hamle olarak okumak resmi eksik bırakır. Hicret'in asıl teolojik ve metafizik omurgası, henüz yolculuk tamamlanmadan, Mekke ile Medine arasındaki Cuhfe denilen mevkide inen şu ayet-i kerime ile kurulmuştur:

"Kur'an'ı sana indiren Allah, elbette seni dönülecek yere tekrar gönderecektir. De ki: 'Kimin doğru yolda yürüdüğünü, kimin de apaçık bir sapkınlık içinde olduğunu en iyi rabbim bilir.'"

(Kasas Suresi, 85)

TEFSİRİ:

Bu âyetin, hicret esnasında Mekke ile Medine arasında Cuhfe denilen yerde indiği rivayet edilmiştir (Şevkânî, IV, 184). “Allah, elbette seni yine dönülecek yere tekrar gönderecektir” ifadesi, müşrikler tarafından zulme mâruz kaldığı için Mekke’den hicret eden Hz. Peygamber’in bir gün zaferle tekrar oraya döneceğinin bir işaretidir. “Döndürülecek yer” ifadesi “ölüm, cennet, âhirette en yüksek makam” olarak da yorumlanmıştır (Taberî, XX, 123-126; Şevkânî, IV, 184).

Âyetin, âhiret mükâfatı yanında dünyaya dönük bir işareti de vardır. Kur’an sayesinde Hz. Peygamber yardımıyla ona inananlar, onu izleyenler, Allah’ın murat ettiği sona, fıtratın imkân verdiği kemale ulaşacaklardır. Metinden de anlaşılacağı üzere âyetin son bölümü, Hz. Peygamber ile tartışan ve “Sen apaçık bir sapkınlık içindesin” şeklinde sözler sarf eden müşriklere cevap olarak inmiştir. *(Kaynak: Kur'an Yolu Tefsiri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 4, Sayfa: 249)*

Ayetin Derinlikli Tefsir ve Felsefi Analizi

- **Geleceğin Şimdiden İnşası (Zafer Vaadi):** Hz. Peygamber, doğup büyüdüğü vatanı Mekke’den zulümle çıkarılmış hüzünlü bir muhacir olarak yoldayken bu ayet inmiştir. Tebliğin en zayıf göründüğü, geleceğin belirsiz olduğu o coğrafi boşlukta (Cuhfe'de), Allah Resulü’ne *"Mekke’ye muzaffer olarak geri döneceksin"* vaadi verilmiştir. Bu yönüyle ayet, Mekke’nin fethinin koordinatlarını daha hicret yolundayken çizen ilahi bir haritadır.
- **"Dönülecek Yer" (Meâd) Kavramının Katmanları:** Ayette geçen *Meâd* ifadesi tefsirlerde üç büyük hakikate açılır:
    1. *Dünyevi Ufuk:* Müslümanların rüştünü ispat edip adaletle geri döneceği Mekke.
    2. *Uhraki Ufuk:* Kulların amelleriyle döneceği Ahiret ve Cennet.
    3. *Kemale Eriş:* Kur’an rehberliğinde insanlığın ulaşacağı fıtri ve ahlaki kemalat.
- **Küresel Sapkınlığa Karşı Ahlaki Duruş:** Ayetin son bölümü, Hz. Peygamber’e "sapkın" diyen Mekke aristokrasisine ve müşriklere bir cevaptır. Gücü elinde bulunduran elitlerin hakikati "sapkınlık" olarak nitelemesine karşı ayet, nihai hükmü ve meşruiyeti egemen güçlere değil, Rabbü'l-Âlemîn’e teslim eder.

5. BÖLÜM: NÜBÜVVET FELSEFESİ AÇISINDAN BİR MUKAYESE

Hz. Yunus’un Ayrılışı ile Hz. Muhammed’in Hicreti Arasındaki Farklar

Hz. Yunus'un Ninova'yı terk edişi ile Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicreti, ilk bakışta her iki peygamberin de tebliğ yaptıkları şehirden ayrılması gibi görünse de tefsir, usul ve stratejik niyet açısından taban tabana zıt iki karaktere sahiptir. Müfessirlerin (Taberî, Râzî, İbn Kesîr ve Elmalılı) Yunus, Enbiya ve Saffat sureleri eksenindeki yorumları bu farkı net biçimde ortaya koyar:

Parametre	**Hz. Yunus'un Ayrılışı**	**Hz. Muhammed'in Hicreti**
İlahi İzin	İlahi izni/emri beklemeden gerçekleşen içtihat	Doğrudan ilahi emir ve izinle hareket
Psikolojik Altyapı	Bir "terk ediş" (Hiddet ve ümitsizlik sarmalı)	Bir "inşa yürüyüşü" (Stratejik umut ve vizyon)
Kolektif Bilinç	Bireysel ve yalnız bir ayrılış	Toplumsal ve kolektif bir kurtuluş hamlesi
Eylem Hedefi	Hedefsiz (İlk gemiye sığınma gayreti)	Hedefli (Medine Sözleşmesi ve yeni yurt inşası)

- **İlahi İzin ve Emir Ekseni:** Tefsirlerde Hz. Yunus'un kavmini terk etmesi, Allah'tan henüz net bir ayrılma emri gelmeden, kavminin azgılığına öfkelenerek (Enbiyâ, 87) gerçekleştirdiği beşerî bir acelecilik (zelle) olarak nitelenir. Hz. Muhammed (s.a.v.) ise en ağır boykot ve suikast planlarına rağmen ilahi takvime sadık kalmış, Cebrail (a.s.) vasıtasıyla izin gelene dek nöbet yerini terk etmemiştir.
- **Kur'an'ın Hz. Peygamber'e Uyarısı:** Bu farkı bizzat Kur'an-ı Kerim, Kalem Suresi 48. ayette Hz. Muhammed'e (s.a.v.) hatırlatır: *"Sen Rabbinin hükmünü sabırla bekle; balık sahibi (Yunus) gibi olma. Hani o, öfkeye boğulmuş olarak Rabbine seslenmişti."*
- **Erdemli Şehir İçin Çıkarım:** Kötülüğe öfkelenip meydandan erkenden çekilmek, şehri kendi kaderine terk etmek "balığın karnına" (daralmaya ve iç muhasebeye) mahkûm olmakla sonuçlanır. Hicret ise sabrın, stratejinin ve mekânı terk ederken bile yeni bir medeniyeti planlamanın adıdır. Biri *"şehre küsmek"*, diğeri *"şehri dönüştürmek için genişlemektir"*.

Hz. Yunus'un (a.s.) Balığın Karnındaki Duası

Hz. Yunus, hatasını anlayıp o karanlıklar içinde samimiyetle tevbe ettiğinde, onu o darlıktan çıkaran muazzam teslimiyet duası, erdemli insanın düştüğü her türlü darlık anında sığınacağı en büyük kaledir:

لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu mine'z-zâlimîn."

"Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni tenzih ederim (bütün eksikliklerden uzak tutarım). Gerçekten ben, zalimlerden (kendine yazık edenlerden) oldum." (Enbiyâ Suresi, 87)

6. BÖLÜM: VAADİN KEMALE ERMESİ VE MUTLAK FETİH (FETİH SURESİ 1-3. AYETLER)

Hicret'le başlayan yurt arayışı ve Medine'de kurulan hukuki zemin, en nihayetinde Mekke'nin kapılarını açacak olan ilahi senaryonun mukaddemesiydi. Kur'an-ı Kerim, bu sürecin ulaştığı zirve noktayı Fetih Suresi'nin ilk ayetlerinde şöyle mühürler:

"Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik. Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın, seni doğru bir yola iletsin ve Allah sana şanlı bir zaferle yardım etsin."

(Fetih Suresi, 1-3)

Ayetlerin Tefsir ve Stratejik Analizi

- **Hudeybiye'den Mekke'ye Uzanan Köprü:** Müfessirlerin büyük çoğunluğu (Taberî, Râzî, İbn Kesîr) bu ayetlerin Mekke'nin fethinden yaklaşık iki yıl önce, **Hudeybiye Barış Antlaşması** dönüşünde indiğinde ittifak ederler. Müslümanlar askeri olarak Mekke'ye giremedikleri için hüzünlüyken bu ayet inmiş ve Hudeybiye'yi *"Fethan Mübînâ"* (apaçık bir fetih) olarak tanımlamıştır. Tefsirlerde bu durum, fethin sadece askeri bir işgal değil; kalplerin, zihinlerin ve diplomatik alanın fethi olduğu şeklinde yorumlanır. Hudeybiye'deki sulh, Mekke'nin kansız şekilde teslim olmasını sağlayan asıl fetihtir.
- **"Nimetin Tamamlanması" (İtmâm-ı Nimet):** Ayette geçen ifade, İslam medeniyetinin hem ruhi hem de siyasi egemenliğinin kemale ermesidir. Hicret'le bir toprak parçası ve siyasi meşruiyet arayan İslam toplumu, bu fetihle birlikte yeryüzünde adaleti ikame edecek küresel bir güç ve Erdemli Devlet formuna kavuşmuştur.
- **Mağfiret ve Liderlik Ahlakı:** Yeryüzündeki seküler liderler güç ve fetih elde ettikçe kibirlenip zulme meylederken, Allah Resulü'ne fetihle birlikte mağfiret, şükür ve tevazu telkin edilmektedir. Nitekim Efendimiz Mekke'ye girerken devesinin üzerinde secde eder vaziyette, mağrur bir komutan olarak değil, şükreden bir kul olarak girmiştir.

7. BÖLÜM: ADALETİN KURUMSALLAŞMASI VE MEDİNE MODELİ

Hicret, sadece insanların coğrafi olarak yer değiştirmesi değil; bireysel ahlakın (erdemli insanın) toplumsal ve hukuki bir düzene nasıl tahvil edileceğinin yeryüzündeki en somut laboratuvarıdır. Yesrib adındaki bir vahayı, medeniyetin beşiği olan "Medine"ye (yani hukukun, düzenin ve şehirliliğin egemen olduğu yere) dönüştüren o ahlaki mimari üç ana sütun üzerine oturur:

1. Muahat (Kardeşlik Hukuku): Mülkiyet ve Ego Aşımı

Mekke'den gelen ve her şeyini kaybetmiş olan Muhacirler ile Medineli Ensar arasında kurulan "kardeşlik sözleşmesi", sadece ekonomik bir yardımlaşma paketi değildi. Yabancılık ve sığınmacılık psikolojisini tamamen ortadan kaldıran, insanı "öteki" olmaktan çıkarıp "kardeş" kılan bir ahlaki devrimdi. Erdemli toplumun temeli, bireyin kendi mülkiyetini ve imkanlarını toplumsal barış adına gönüllü olarak bölüşebilme olgunluğudur.

2. Medine Pazarı: Ekonomik Adalet ve Güven

Hz. Peygamber Medine'ye gelir gelmez sadece bir mescit inşa etmedi; aynı zamanda Müslümanların kontrolünde alternatif bir pazar yeri kurdu. Tekelciliğin, faizin, aldatmanın ve sömürünün yasaklandığı bu yeni ekonomik model, erdemli toplumun ekonomik bağımsızlığı ve adil bölüşümü için şarttı. Güven (Eminlik) sıfatı, ticari hayatın ana omurgası haline getirildi.

3. Medine Sözleşmesi ve Laiklik Algısı

Bugün ülkemizde, bin yıldır İslam kimliğini gururla taşıyan halkımıza laiklik adına reva görülen ötekileştirme ve dayatmaların —özellikle 28 Şubat baskılarının— ne denli erdemsiz ve iptidai uygulamalar olduğu izan sahipleri tarafından kolaylıkla anlaşılabilir. Sözde din özgürlüğünü güvence altına alma iddiasıyla anayasaya konan bir ilkenin, zamanla kurumsal bir paradigma olmaktan çıkıp toplumsal bir enigmaya (bilmeceye) dönüşmesi ve Müslüman coğrafyanın sırtında bir kambur haline gelmesi kabul edilemez. Bu tarihi hatadan dönülmeli ve laiklik maddesi anayasadan çıkartılmalıdır.

8. BÖLÜM: MEKKE'NİN FETHİ İÇİN HİCRET GEREKLİYDİ

Mekke'nin fethine giden yol, Medine'ye yapılan hicretten geçiyordu. Hicret bir kaçış değil, Mekke'nin zihnen ve fiziken dönüştürülmesi için atılmış en büyük stratejik geri çekilme ve güç toplama hamlesiydi. Bizzat Hz. Peygamber, Mekke'nin fethinden sonra şöyle buyurmuştur: *"Fetihle birlikte artık hicret (zorunluluğu) bitmiştir, fakat cihat (çaba) ve niyet baki kalmıştır."*

- **Güç ve Mekân Paradoksu:** Mekke'de Müslümanlar sistemin içinde sıkışmış, edilgen ve baskı altındaki bir azınlıktı. O günkü Mekke yapısında kalarak sistemi dönüştürmek sosyolojik olarak imkânsızdı. Hicret, Müslümanlara "bağımsız bir hareket alanı" sağladı. Medine bir

sığınak değil, Mekke'deki zulüm düzenine karşı felsefi, hukuki ve askeri bir alternatif merkez haline geldi.

- **Güçsüz Hak'tan Haklı Güç'e Geçiş:** Mekke'de Müslümanların "haklılığı" vardı ama bu hakkı koruyacak "güçleri" yoktu. Medine'de kurulan devlet yapısı, hukuku koruyacak meşru gücü üretti. Mekke'nin fethi, askeri bir işgal değil; Medine'de rüştünü ispat eden adaletin, ahlakın ve hukukun Mekke'deki köhne sisteme galebe çalmasıydı.
- **Güç Zehirlenmesinin Reddi:** Tarih, kendisine işkence eden bir şehre muzaffer olarak geri dönen liderlerin katliamlarıyla doludur. Ancak Medine modeliyle yetişen o toplum, Mekke'ye başları öne eğik, tevazu içinde girdi. Hz. Peygamber'in *"Bugün size kınama yoktur, hepiniz serbestsiniz"* diyerek ilan ettiği genel af, gücün ahlakla dizginlenmesinin insanlık tarihindeki en büyük örneğidir.

9. BÖLÜM: KÜRESEL GÜÇ PARADOKSU

Medine Vesikası ve Birleşmiş Milletler Kıyaslaması

Modern küresel sistemin çatı kuruluşu olan Birleşmiş Milletler ile 1448 yıl önce inşa edilen Medine Modeli karşılaştırıldığında, "adalet" ve "güç" kavramlarının ne kadar ters işletildiği açıkça görülür. Günümüz uluslararası hukuku, adaleti gücün emrine verirken; Medine Modeli, gücü adaletin emrine amade kılmıştır.

[Birleşmiş Milletler Yapısı]	[Medine Vesikası Modeli]
Güç > Hukuk	Hukuk > Güç
(Beş Ülkenin Mutlak İradesi)	(Zalime Karşı Ortak Cephe)

1. Veto İmtiyazı ve "Güçlü Olan Haklıdır" Cahiliyesi

Bugün BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesinin (ABD, Rusya, Çin, İngiltere, Fransa) sahip olduğu mutlak veto yetkisi, küresel sistemin açıkça "Güçlüysen haklısın" esasına göre çalıştığının kanıtıdır. Dünya genelinde milyarlarca insanı ilgilendiren bir soykırım veya haksızlık kararı, sadece tek bir ülkenin çıkarına ters düştüğü için veto edilebilmektedir.

- **Medine Modeliyle Kıyas:** Medine Vesikasının 13. maddesi bu imtiyazı kökten reddeder. Sözleşmeye göre bir haksızlık yapıldığında, suçlu olan taraf *"ortakların en güçlüsü veya en üstününün öz evladı bile olsa"* herkes ona karşı tek bir el gibi birleşmek zorundadır. BM'de güç hukuku askıya alırken, Medine'de hukuk gücü hizaya çekmektedir.

2. Suçun Şahsiliği ve Küresel Sorumsuzluk

Medine Vesikası, evrensel hukukun en temel taşlarından biri olan "suçun şahsiliği" ilkesini (Md. 25/b, 31) getirmiş ve kabile korumacılığını yasaklamıştır.

- **BM ile Kıyas:** Günümüz uluslararası sisteminde hegemon devletler, müttefikleri olan diğer devletlerin işlediği savaş suçlarını diplomatik veya askeri güçleriyle "koruma" altına almaktadır. Bu durum, kadim Cahiliye dönemindeki *"Benim kabilemden olan suçlu da olsa arkasındayım"* mantığının kurumsallaşmış halidir. BM, küresel kabileciliğin koruma kalkanı haline gelmiştir.

3. Mazlumun Yanında Olma Yükümlülüğü

Vesikanın 37/c maddesi çok nettir: *"Mazluma mutlaka yardım edilecektir."* Bu yardım, mazlumun dinine, ırkına veya siyasi ağırlığına bakılmaksızın anayasal bir zorunluluktur.

- **BM ile Kıyas:** Birleşmiş Milletler, kurulduğu günden bu yana küresel krizlerde (Bosna'da, Filistin'de, Ruanda'da) statükoyu ve güçlülerin dengesini korumak adına çoğunlukla "seyirci" kalmıştır. BM'nin yapısı, mazlumu korumak için değil; güçlülerin kendi nüfuz alanlarını yasal zeminde tutmak için tasarlanmıştır.

NİHAİ DEĞERLENDİRME

Birleşmiş Milletler, adalet iddiasıyla kurulmuş ancak gücü elinde bulunduran beş ülkenin esiri olmuş "şekli bir hukuk" aygıtıdır. Medine Vesikası ise, gücü parçalanmış kabilelerin ortasında, adaleti mutlak hakem kılarak yükselen "özsel bir ahlak" manifestosudur. Dünyanın bugün can çekiştiği yer, BM'nin adaleti güce feda ettiği o karanlık boşluktur.

"Gerçek muhacir, Allah'ın yasakladığı şeyleri terk edendir" nebevi uyarısı ışığında Hicret; Yesrib'i Medine (Hukuk Şehri) yaptı; Medine, Mekke'yi (Gönülleri) fethetti; bu bütünsel model ise bugün insanlığın düştüğü modern çölleşmeden çıkışın haritasıdır. Müslümanların Hicret'i takvim başlangıcı yapmasının asıl sebebi budur: Zamana yön verecek ahlaki, hukuki ve sosyal bir çağın başlamış olması. İnsanlığın muhtaç olduğu reçete; gücün hukuku değil, hukukun gücüdür.

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَآ اِلاَّ مَاعَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

"Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Muhakkak ki sen, ilmi ve hikmeti her şeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." *(Bakara, 32)*

Allah'a emanet olun. Vesselam.